

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 7099/16

ע"א 7181/16

לפני :
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופטת ע' ברון
כבוד השופטת י' וילנר

המערערים בע"א 7099/16 1. פלוני
והמשיבים בע"א 7181/16 : 2. פלוני
3. פלונית

נ ג ד

המשיבים בע"א 7099/16 1. ד"ר אהוד רוזנר
והמערערים בע"א 7181/16 : 2. אליהו חברה לביטוח בע"מ

המשיב בע"א 7099/16
ובע"א 7181/16 : 3. המוסד לביטוח לאומי

ערעורים על החלטותיו של בית המשפט המחוזי
מרכז-לוד (כב' השופטת א' דודקביץ') מיום
26.7.2010 ומיום 6.11.2011, ועל פסק דינו מיום
14.6.2016 (כב' השופט צ' ויצמן) בת"א 2843-12-07

בשם המערערים בע"א 7099/16 בשם המשיבים בע"א 7181/16 :
עו"ד משה קפלנסקי ועו"ד רעות כהן

בשם המשיבים בע"א 7099/16 בשם המערערים בע"א 7181/16 :
עו"ד צבי רפפורט

בשם המשיב בע"א 7099/16 בשם המשיבים בע"א 7181/16 :
עו"ד אדם רועה

פסק-דין

השופט י' עמית:

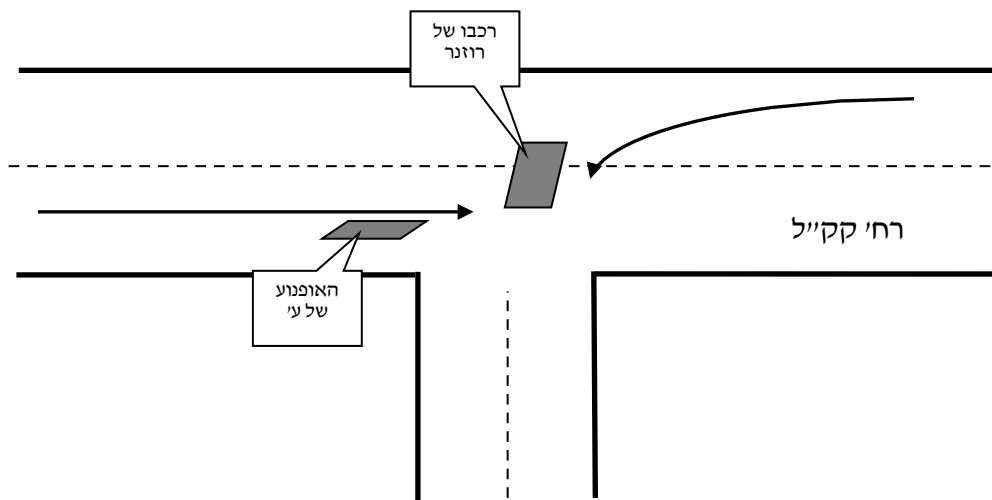
ערעורים על החלטותיו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב' השופטת א'
דודקביץ') מיום 26.7.2010 ומיום 6.11.2011, ועל פסק דינו מיום 14.6.2016 (כב'
השופט צ' ויצמן) בת"א 2843-12-07.

רקע

1. ביום 6.3.2007, סביב השעה 19:00, התרחשה תאונת דרכים קשה בצומת
הרחובות קק"ל-השקמים בכפר תבור. רכב פרטי בו נהג המשיב 1 בע"א 7099/16

והמערער 1 בע"א 7181/16 (להלן: רוזנר) התנגש באופנוע עליו רכב המערער 1 בע"א 7099/16 והמשיב 1 בע"א 7181/16 (להלן: ע').

רוזנר נהג בשדרות קק"ל מכיוון מזרח למערב. בהגיעו לצומת, החל רוזנר לפנות שמאלה לכיוון שכונת השקמים מבלי לעצור בקו המסומן על הכביש לפני הפנייה, והתנגש בע' שרכב על אופנועו מהכיוון הנגדי בשדרות קק"ל (גרסתו של רוזנר, לפיה ע' הגיע מכיוון שכונת השקמים, נדחתה על-ידי בית משפט קמא). לנוחות הקורא נצרף תרשים ללא קנה מידה, שמיועד להמחשה בלבד:

2. ע', שהיה בן 19 בעת התאונה, נהג באופנוע שטח ללא רישיון נהיגה וביטוח חובה. על האופנוע לא הותקן פנס תאורה קדמי, ע' לבש חולצה כהה ולא חבש קסדה, ולפי הערכת בית משפט קמא נסע במהירות של כ-95 קמ"ש בעת התאונה.

ע' נפגע פגיעה רב-מערכתית, והובהל לבית החולים רמב"ם כשהוא מחוסר הכרה ובמצב אנוש. בעקבות התאונה הוא סבל מחבלת ראש קשה, ונזקק למספר ניתוחים ולשיקום ממושך. התאונה הותירה את ע' עיוור, עם פגיעות גופניות וקוגניטיביות קשות, נעזר בכיסא גלגלים ותלוי לחלוטין באחרים.

3. להשלמת התמונה, יוער כי בעקבות האירוע המתואר הוגש נגד רוזנר כתב אישום בגין נהיגה בחוסר זהירות, התנהגות הגורמת נזק ואי-מתן זכות קדימה בפנייה שמאלה, וההליך הסתיים בזיכוי מחמת הספק (ת"ד (שלום נצרת) 1170-05-08 מדינת ישראל נ' רוזנר (7.7.2016)).

4. כאמור, ע' לא היה מבוטח בביטוח חובה בעת התאונה, ולפיכך נשללה זכותו לפיצויים מכוח חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 (ס' 7(5) לחוק; להלן: חוק הפל"ת). ע' והוריו (המערערים 2-3 בע"א 7099/16; להלן: ההורים) הגישו תביעה נגד רוזנר ונגד המערערת 2 והמשיבה 2 בע"א 7099/16 (להלן: המבטחת) בעוולות של רשלנות והפרת חובה חקוקה לפי פקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן: פקודת הנזיקין).

5. הדיון בתביעה פוצל, וראשית נדונה שאלת החבות. בהחלטה מיום 26.7.2010, קבע בית המשפט כי רוזנר אחראי לתאונה, וכי הוא והמבטחת חייבים לפצות את ע' והוריו בגין נזקיהם מהתאונה (להלן: החלטת החבות). נקבע כי רוזנר נהג ברשלנות כלפי ע' כאשר לא בחן כראוי את הצומת בטרם החל בביצוע הפנייה שמאלה ובמהלך הפנייה, על אף שזכות הקדימה הייתה נתונה לע'. לצד זאת, נקבע כי ע' נהג ברשלנות שתרמה לקרות התאונה בכך שנסע במהירות מופרזת ובצורה מסוכנת, ושיעור האשם התורם הועמד על 65%.

6. שני הצדדים הגישו לבית משפט זה בקשות רשות לערער על החלטת החבות. שתי הבקשות נדחו בהחלטתו של השופט א' ריבלין מיום 22.5.2011 (רע"א 6514/10 ורע"א 7244/10), בהיותן מוקדמות. עם זאת, הותר לע' לזמן בשנית את בוחן התנועה המשטרתי לצורך מתן עדות משלימה. העד חזר לדוכן אך בית המשפט קבע כי אין בעדותו כדי לשנות את ההכרעה בשאלת החבות (החלטה מיום 6.11.2011).

7. פסק הדין מיום 14.6.2016 עסק בעיקר באומדן הנזקים של ע' והוריו. בפסק הדין נקבע, בהתבסס על עדויות מומחים, כי נכותו של ע' היא נכות רפואית ותפקודית מלאה בשיעור של 100%; כי הגריעה בכושר ההשתכרות היא מלאה; וכי במצבו הנוכחי ע' נזקק לעזרת הזולת בכל תפקודיו. בית המשפט נתן דעתו לעובדה כי ע' לא חבש קסדה במועד האירוע, אך הכריע כי לא הייתה לכך נפקות לעניין שיעור הנזק, משום שעוצמת הפגיעה ממילא הייתה מובילה לתוצאות דומות מבחינת היכולת התפקודית.

בית משפט קמא העריך כי תוחלת חייו של ע' התקצרה בכ-7 שנים, ובהנחה של כושר השתכרות לפי הממוצע במשק, נקבע כי נזקו הכולל של ע' עומד על 14,102,000 ₪. בנוסף, נקבע פיצוי להורים בגין הטבת נזקיו של ע' בסך של 688,000 ₪. בניכוי 65%

בגין רשלנות תורמת ולאחר ניכוי גמלאות מל"ל, חוייבו רוזנר והמבטחת לשלם לע' 1,234,000 ש"ח, והפיצוי להורים הועמד על 241,000 ₪.

לשלמות התמונה יצויין כי פסק הדין עסק גם בתביעת המוסד לביטוח לאומי לשיפוי מהמבטחת בגין גמלאות ותשלומים ששולמו לע' בגין התאונה (ת"א 11582-04-12). לאחר הגשת הערעור, רוזנר והמבטחת הגיעו להסדר עם המל"ל (הודעה מיום 30.11.2016), ולפיכך איננו נדרשים לנושא.

הערעורים

8. בערעורם של ע' והוריו (ע"א 7099/16) נטען כי יש להפחית את שיעור האשם התורם. דגש מיוחד ניתן להערכת מהירות נסיעתו של ע', ונטען כי ההערכה הייתה מופרזת ונעשתה על בסיס השערות גרידא. כן נטען כי עדותו המשלימה של בוחן התנועה הייתה צריכה להביא לשינוי קביעה בדבר מהירות הנסיעה של ע'. בנוסף נטען, כי יתר ההתנהגויות בגינן יוחס לע' אשם תורם – מהירות מופרזת, ללא פנס, בחולצה כהה וללא קסדה – לא תרמו להיווצרות הנזק. זאת, על בסיס קביעות בית משפט קמא כי היה על רוזנר להבחין באופנוע על אף מהירותו; כי הרחוב היה מואר; וכי בשל עוצמת הפגיעה, אי-חבישת הקסדה לא החמירה את הנזקים שנגרמו. לבסוף, טענו ע' והוריו כי הפיצוי בגין מספר ראשי נזק הוערך בחסר, וכי אין לנכות אשם תורם מתוך הפיצוי להורים כמיטיבים.

9. ערעורם של רוזנר והמבטחת (ע"א 7181/16) נגע הן לשאלת החבות הן לאומדן הנזק. לשיטתם, הקביעה לפיה רוזנר אחראי לתאונה היא שגויה, מפני שבזמן ביצוע הפנייה שמאלה לא ניתן היה להבחין באופנוע המתקרב. לצד זאת, רוזנר והמבטחת חזרו בערעור על טענתם כי ע' לא הגיע לצומת מכיוון שדרות קק"ל אלא מרחוב השקמים, כך שזכות הקדימה הייתה נתונה לרוזנר. עוד נטען כי ממילא יש להעמיד את אשמו התורם של ע' לתאונה על 100%, בהינתן התנהגותו הלוקה ברשלנות רבתי, אשר הייתה לה תרומה מכרעת לקרות התאונה. בנוסף טענו רוזנר והמבטחת כי ע' יכול היה למנוע את התאונה אילו היה סוטה לנתיב פנוי כאשר הבחין ברוזנר.

לעניין גובה הנזק, הלינו רוזנר והמבטחת על כך שבניגוד לעמדת המומחה מטעמם, לא שוקלל קיצור תוחלת חייו של ע' כתוצאה ממחלת הקרוהן בה הוא לוקה; וכן על החישובים שנעשו לצורך קביעת שיעור הפיצוי במספר ראשי נזק, ובין היתר לגבי כושר ההשתכרות, פיצוי בגין עזרת הזולת ופיצוי עבור הוצאות רפואיות. לבסוף, נטען

כי בית המשפט העריך ביתר את נזקיו הלא-ממוניים של ע', תוך חריגה מתקרת הפיצוי שנקבעה בחוק הפלת"ד.

דיון והכרעה

10. בדיון המקדמי שנערך לפניי ביום 14.2.2017, כמו גם בדיון שנערך לפניי המותב ביום 23.4.2018, הציע בית המשפט לצדדים הצעות לסיום הסכסוך בהסכמה. ברם, הצדדים לא נעתרו להצעות, וכעת שלב ההכרעה. נפתח את הדיון בשאלת אחריותו של רוזנר; לאחר מכן נדון בשיעור האשם התורם של ע'; ולבסוף נעסוק בשאלות הקשורות לגובה הנזק.

אחריותו של רוזנר לתאונה

11. אקדים ואומר כי לא מצאתי ממש בטענותיהם של רוזנר והמבטחת בדבר כיוון הגעתו של ע', מיקום הפגיעה ברכב ומקום התאונה. בית משפט קמא נדרש לפרטי המקרה והגיע למסקנות עובדתיות, המבוססות בין היתר על ממצאי מהימנות (כגון עדותו של עד ראייה בשם עומר), ולא מצאתי בערעור נימוק שבכוחו להצביע על טעות בקביעות אלו. לכן, התשתית העובדתית היא כי ע' הגיע מהכיוון הנגדי בשדרות קק"ל; רוזנר פנה שמאלה וחסם את דרכו של האופנוע; האופנוע פגע בחזית הרכב; והתאונה אירעה בנתיב הנסיעה של האופנוע (כמתואר, בין היתר, בתרשים שערך הבוחן המשטרתי, עליו מבוססת הסקיצה שלעיל).

בנסיבות אלה, חובתו של רוזנר היתה להעניק זכות קדימה לאופנוע שהגיע ממול, כאמור בתקנה 64(א)(2) לתקנות התעבורה, התשכ"א-1961:

נוהג רכב, המתקרב לצומת או הנמצא בצומת ועומד
לפנות שמאלה או לפנות בפניית פרסה לשמאל יתן זכות
קדימה לרכב הבא ממולו והנמצא בצומת או קרוב לצומת
[...];

[במאמר מוסגר: לפניי הפנייה שמאלה לא הוצב תמרור אך על הכביש סומן קו עצירה. בית משפט קמא קבע כי התובע (ע') לא הוכיח שסימון הקו מחייב עצירה מוחלטת, וסוגיה זו לא התעוררה בשלב הערעור].

12. השאלה שנותרה היא האם רוזנר היה יכול להבחין באופנוע המתקרב.

בהתבסס על דו"ח הבוחן המשטרתית, אשר כלל ניסוי בשטח, קבע בית משפט קמא כי רוזנר היה יכול להבחין באופנוע ממרחק של כ-50 מטר (עמ' 27 להחלטת החבות; דו"ח בוחן התנועה המשטרתית). למרות זאת, בפועל רוזנר לא הבחין באופנוע אלא, לדבריו, "פתאום אני שמעתי בום של תאונה. לא ראיתי מה קרה" (הודעה במשטרה מיום 7.3.2007; עמ' 13 להחלטת החבות). גם בקביעות עובדתיות אלו איני רואה מקום להתערב, ובנסיבות אלה קשה לקבל את טענתו של רוזנר כי הוא לא התרשל.

בערעור מטעמו של רוזנר נטען כי בנקודת הזמן בה החליט לפנות שמאלה, לא היה ביכולתו להבחין באופנוע מתקרב (החישוב הוא שההחלטה לפנות שמאלה התקבלה 2.15 שניות לפני הפגיעה; באותו מועד האופנוע היה במרחק 56 מטר, ולכן מחוץ לשדה הראיה של רוזנר). גם אם אאמץ את ההנחות הללו, עדיין אין בידי לקבל את הטענה. בית המשפט המחוזי קבע כי רוזנר לא בחן את הנתיב הנגדי בעת שהגיע לנקודת הפנייה אלא רק 10-15 מ' קודם לכן (עמ' 16 ועמ' 27 להחלטת החבות), ובכך ניכרת התרשלותו. כך, בחקירתו במשטרה נשאל רוזנר: "באיזה מרחק אתה היית מהפניה ברגע שבדקת מצב הכביש משמאלך? ת: אני הייתי בנתיב של פנייה שמאלה, במהירות אפסית, חציתי קו העצירה תוך שאני מסתכל שמאלה. מרגע שהתחלתי לפנות שמאלה, הסתכלתי לתוך הפניה. אני לא יודע להגיד במרחק, אולי 10-15 מטרים" (ראו גם להלן בפסקה 18). רוזנר האט לפני הפנייה, ומכאן שחלפה יותר משניה אחת מאז שהביט לנתיב הנגדי ועד שנכנס לצומת. זהו הרגע הגורלי בו נכנס האופנוע לטווח הראיה הפוטנציאלי של רוזנר, והתקדם כ-45 מטר ב-1.7 שניות, שהסתיימו בתאונה.

נימוק דומה מוביל לדחיית טענה נוספת של רוזנר המכוונת לכאורה לשלילת הקשר הסיבתי העובדתי, דהיינו: אפילו אם רוזנר היה מסתכל לנתיב הנגדי בעת שהחליט לפנות שמאלה, הוא לא היה יכול להבחין באופנוע המתקרב. גם בגרסתה זו הטענה נדחית, משום שאם רוזנר היה מקדיש תשומת לב – אפילו חלקית, בזווית העין – לנעשה בנתיב הנגדי, היה בידו לבלום או להאט באופן שימנע את התאונה (ראו גם עמ' 30 להחלטת החבות). זאת ועוד, האופנוע נפגע על-ידי חזית הרכב בו נהג רוזנר (עמ' 9-10 להחלטת החבות, וכך ניתן להיווכח גם מעיון בתצלומים שצורפו כמוצג 13). להבנתי, גם בהנחה שהאופנוע נסע במהירות גבוהה, הפגיעה החזיתית של הרכב באופנוע מחזקת את המסקנה כי רוזנר נכנס לצומת בזמן שהאופנוע כבר היה בטווח ראייה.

13. להסרת ספק, אינני מקבל את טענותיו של רוזנר לפיהן יש לדחות את תביעתו של ע' בשל "הסתכנות מרצון" (ס' 5 לפקודת הנזיקין) או מכוח הכלל "מעילה בת עוולה

לא תצמח זכות תביעה". כפי שיפורט להלן, אין ספק כי ע' נהג בפזיזות ובניגוד לחוקי התעבורה; ואולם, התנהגותו זו איננה שוללת ממנו את כוח התביעה. ע' לא חשף עצמו מרצון לנזק שייגרם לו כתוצאה מכך שנהג אחר יפר את חוקי התנועה. אשמו של רוזנר רלוונטי גם לדחיית הטענה "מעילה בת עוולה לא תצמח זכות תביעה", אשר בנסיבות העניין מלכתחילה לא היה מקום להעלותה (ראו והשוו: ע"א 3388/12 נהרות משלחות רפטינג בע"מ נ' עזבון המנוח שלמה חרובי ז"ל (13.4.2014); ע"א 11172/05 אלון נ' חדד, בפסקאות 11-9, 13-14 (21.10.2009); ע"א 145/80 ועקנין נ' המועצה המקומית בית שמש, פ"ד לז(1) 113, 147-148 (1982)).

והערה נוספת: הצדדים העלו טענות בעניין ההליך הפלילי נגד רוזנר (שהסתיים, כאמור, בזיכוי מחמת הספק) וצירוף גיליון ההרשעות הקודמות שלו כראיה. אינני רואה צורך להידרש לכך, משום שראיות אלה לא משפיעות באופן ממשי על ההכרעה בשאלות השנויות במחלוקת. הצדדים מסכימים כי קביעות בהליך פלילי שהסתיים בזיכוי אינן יכולות להכתיב את התוצאה בהליך הנוכחי, ובית משפט קמא נתן דעתו לגיליון ההרשעות בעיקר לצורך הערכת מהימנותו של רוזנר, שנחקר על עברו התעבורתי (עמ' 17 להחלטת החבות).

שיעור האשם התורם

14. הכלל המשפטי הוא כי במקרה שבו הנזק נגרם גם בעטיו של הניזוק, "הפיצויים שייפרעו יופחתו בשיעור שבית המשפט ימצא לנכון ולצורך תוך התחשבות במידת אחריותו של התובע לנזק" (סעיף 68(א) לפקודת הנזיקין). בפסיקה התפתחה גישה המנחה לקבוע את שיעור האשם התורם בהתאם למבחן כפול: מבחן פיזי-סיבתי של גרימת הנזק ומבחן נורמטיבי של מידת האשם בהתנהגותו של הניזוק (ע"א 8684/11 אלקיים נ' עזבון המנוח ניב יבור, בפסקאות 36 ו-44 (25.6.2014) (להלן: עניין אלקיים); ע"א 14/08 אלרחים נ' פלסטניר מפעל אריזות פלסטיות בקיבוץ ניר אליהו, בפסקה 12 (2.12.2009); ע"א 10078/03 שתיל נ' מקורות חברת מים בע"מ, פ"ד סב(1) 803, 871 (2007); יצחק אנגלרד תורת הנזיקין הכללית 265-269 (גד טדסקי עורך; מהדורה שנייה, תשל"ז)).

בענייננו, רוזנר טען כי יש לייחס ל-ע' 100% אשם תורם או קרוב לכך, בגלל נסיעה במהירות מופרזת, ללא קסדה ופנס, וללא רישיון וביטוח חובה (פס' 12-16 לסיכומים). מן העבר השני, ע' טען כי אין לייחס לו אשם תורם כלשהו, משום שהתאונה

התרחשה רק בגלל התנהגותו הרשלנית של רוזנר שאיבד קשר עין עם הנתיב הנגדי, ושום רכיב בהתנהגותו של ע' לא תרם להתרחשות התאונה (עמ' 6-7 לסיכומים).

15. הנתון העיקרי הרלוונטי לקביעת שיעור האשם התורם הוא מהירות הנסיעה של האופנוע. ניתן להניח כי אילו ע' היה נוהג במהירות המותרת – 50 קמ"ש, התאונה היתה נמנעת: אפשרות אחת היא שרוזנר היה מבחין באופנוע המתקרב, ואפשרות שניה היא שהאופנוע היה מספיק לבלום או לסטות לנתיב הפנוי.

מהירותו של האופנוע היא נתון חשוב אפוא, אך התעורר קושי עובדתי להתחקות אחריו, בפרט בהעדרם של עדי ראיה להתרחשות התאונה. בית משפט קמא נעזר במכלול הראיות שהוצגו בפניו (לרבות עדותם של עומר ומרסל שראו את ע' חולף על פניהם עובר לתאונה, וחוות דעתם של הבוחנים וייסמן ופת), והעריך כי מהירות הנסיעה היתה 95 קמ"ש (עמ' 27-29 להחלטת החבות). בהמשך, הבוחן המשטרתי (מר גייס) חזר לדוכן העדים והעריך כי האופנוע נסע במהירות של "פחות מ-100 קמ"ש. בכמה אני לא יודע [...] הערכה שלי בין 60 ל-80" (עמ' 182 לפרוטוקול הדיון מיום 11.10.2011). בית משפט קמא לא מצא בכך נתון שמוביל לשינוי מן המסקנה המשפטית בהחלטת החבות (65% אשם תורם), ובהחלטה משלימה מיום 6.11.2011 נאמר: "בסוגיה זו של מהירות נסיעת האופנוע היוותה עדותו של גייס רק עדות אחת ממכלול העדויות והראיות, על בסיסן קבעתי את החלטתי בשאלת החבות. זאת ועוד, וזהו עצם העניין – הערכתי לגבי מהירות נסיעת האופנוע לא נסמכה מלכתחילה על עדותו של גייס כלל ועיקר".

על כך הלין בפנינו ע', בטענה כי עדותו החוזרת של הבוחן המשטרתי היתה צריכה להשפיע על הקביעה בעניין מהירות האופנוע. בנוסף נטען כי גם עדי הראיה שהבחינו באופנוע לפני התאונה אינם יכולים לסייע בקביעת המהירות ברגע התאונה. אין בידי לקבל את הטענות. עסקינן בקביעה עובדתית מובהקת, על סמך מכלול עדויות של עובדי אורח ושל מומחים. אמנם לא הובאו ראיות נחרצות ולכן הערכת המהירות היא משוערת בלבד, אך זוהי ההנחה העובדתית שעל בסיסה נערך הדיון המשפטי, ולא מצאתי עילה להתערב בה. יצוין כי גייס עצמו היה סקפטי לגבי אפשרותו להעריך את מהירות הנסיעה של האופנוע וגם בעדותו המשלימה הוא התבטא בזהירות (ראו גם בעמ' 178 לפרוטוקול: "אני לא יכול להעריך את המהירות"). בנסיבות אלה אני מוצא פגם בכך שבית משפט קמא לא שינה את קביעתו בעקבות העדות המשלימה.

ההנחה העובדתית היא, לפיכך, כי ע' נסע במהירות של 95 קמ"ש בכביש שבו המהירות המותרת היא 50 קמ"ש. ההתרשלות מצידו היא משמעותית, גם במישור

העובדתי וגם במישור הנורמטיבי. מבחינה עובדתית-סיבתית, התרשלות זו תרמה תרומה ממשית לקרות התאונה, כפי שהוסבר לעיל (ראו גם עמ' 31 להחלטת החבות). עוד אציין כי על פי דו"ח הבוחן המשטרתי, ע' היה יכול להבחין באורות הרכב ממרחק של כ-140 מ' כך שאם מהירות הנסיעה של האופנוע היתה סבירה, התאונה היתה נמנעת. במישור הנורמטיבי, מדובר בנסיעה מהירה שמבטאת פזיזות יתרה וחוסר אחריות משוע, בפרט כשהיא נעשית בהיעדר אמצעי זהירות מינימליים וללא ביטוח. הפסול הגלום בהתנהגותו של ע' הוא בולט, ויש לכך חשיבות לצורך קביעת שיעור האשם התורם. ודוק: ליקויים שלא תרמו מבחינה סיבתית לקרות הנזק - אינם מהווים שיקולים רלוונטיים לקביעת שיעור האשם התורם (עניין אלקיים, בפסקה 44 והאסמכתאות שם). לכן, נהיגה ללא ביטוח ורישיון, כשלעצמה, אינה מהווה עילה לייחס לנהג אשם תורם (ע"א 838/86 מחמוד נ' אבו זייד, פ"ד מג(1) 374, 377 (1989)); אך בענייננו, אלה נתונים רלוונטיים משום שהם מוסיפים חומרה יתרה להתנהגות שיש לה קשר סיבתי לתאונה - נהיגה במהירות מופרזת בניגוד לחוקי התנועה ובאופן לא מותאם לתנאי הדרך.

16. בנוסף, גם העדרו של פנס קדמי לאופנוע תרם לתאונה, וגם בכך ניכרת התרשלות תורמת מצידו של ע'. אמנם נקבע כי הדרך היתה מוארת (עמ' 27 להחלטת החבות), ועם זאת, אילו האופנוע היה מצויד בפנס, היה בכך כדי להגדיל את הסיכוי שרוזנר יבחין בו.

17. ע' לא חבש קסדה, אך עובדה זו לא תרמה להתרחשות התאונה והצדדים הסכימו שאין לה חשיבות לצורך קביעת האחריות (עמ' 172 לפרוטוקול מיום 8.7.2010). בנוסף, ולמרות ההנחה המתבקשת כי עובדה זו החמירה את הנזק הנורולוגי שנגרם לע' בעקבות התאונה, בית משפט קמא התרשם מחוות דעתם של המומחים הרפואיים והגיע למסקנה שונה, לפיה "אין ברשלנותו של התובע באי חבישת קסדה במועד התאונה בכדי להחמיר את נזקיו כתוצאה ממנה, וכי עיקר נזקיו היה נותר, בנסיבות העניין, אף אם היה חובש קסדה לראשו" (עמ' 11 לפסק הדין). חרף טענותיו של רוזנר, גם בקביעה זו אינני רואה להתערב, וחוות דעתם של המומחים, המתייחסות למאפייני הפגיעה הקונקרטית (חבלה ממושטת), גוברות על תובנות מתוך "ניסיון החיים והשכל הישר".

18. בית משפט קמא העמיד את שיעור האשם התורם על 65% (עמ' 36 להחלטת החבות). על פי רוב, ערכאת הערעור אינה נוהגת להתערב בכגון דא (ע"א 9721/07 איסכור שירותי גיליון בע"מ נ' גוזלן, בפסקה 10 (12.9.2010)), אך במקרה הנוכחי שוכנעתי כי קיימת הצדקה לסטות מן הכלל. ראשית, מדובר בהערכה נורמטיבית שאינה תלויה בממצא עובדתי. שנית, קשה להבין מתוך החלטת החבות (עמ' 31-33) מהם השיקולים שנמצאו רלוונטיים ומהו המשקל שניתן להם. שלישית, וכאן העיקר, הטלת

אחריות על רוזנר בשיעור של 35% בלבד איננה מבטאת את המשקל הראוי להתרשלותו בכניסה לצומת. בכך הפך בית המשפט את רשלנותו התורמת של ע' לרשלנות מכרעת, ולטעמי, הדבר אינו מתיישב עם ממצאי העובדה והמהימנות של בית משפט קמא עצמו. במישור המהימנות בית המשפט ציין כי רוזנר הציג גרסאות רבות באשר לאופן התרחשות התאונה במועדים השונים בהם נחקר (פסקה 7); כי עדותו "אינה עולה בקנה אחד עם ראיות נוספות"; וכי בתשובותיו בנוגע לגיליון ההרשעות התעבורתיות יש כדי לפגוע במהימנותו. במישור ממצאי העובדה, אביא להלן חלק מהמסקנות אליהן הגיע בית המשפט קמא בדונו ברשלנותו של רוזנר, טרם עבר לדון ברשלנותו התורמת של ע':

"משכך, אני קובעת כי רוזנר לא עצר מאחורי קו העצירה עצירה מוחלטת, וכי החל בבדיקת הכביש עוד בטרם הגיע לפנייה שמאלה. כשהגיע לצומת החל מיד בפנייה שמאלה ולא בחן את הנתיב הנגדי, מולו, על מנת ליתן לרכבים המגיעים זכות קדימה, אלא הסתמך על בדיקתו הקודמת והביט שמאלה לכיוון הפנייה.

[...] מסקנתי היא כי בהגיע רוזנר לצומת ובעת פנייתו שמאלה, חייב היה לצפות כי עלול להגיע רכב מהכיוון הנגדי ולצפות הסכנה שבדרך. משכך היה עליו לנקוט משנה זהירות בהגיעו לצומת בשעת לילה. רוזנר לא בדק כראוי את הנתיב שממול, למרות ששדה הראייה איפשר לו לראות את האופנוע כבר ממרחק של 52.3 מטרים, או ממרחק קטן מעט יותר. רוזנר היה אמור להבחין ב[ע'], אף אם נסע ללא אורות ובמהירות גבוהה. מרחק של 50 מטרים לערך היה אמור להספיק לו במהירות הנמוכה בה נסע על מנת לעצור את הרכב לפני קו העצירה וליתן זכות קדימה לאופנוע. דא עקא רוזנר בדק את הצומת כ- 10-15 מטרים לפני שהגיע אליו ובהגיעו לצומת הפנה מיד את ראשו לצד השמאלי והחל בפנייה שמאלה, כשהוא מאבד קשר עין עם הרחוב שחצה.

[...] בנדון דידן, בהנחה ש[ע'] נסע במהירות משוערת של 95 קמ"ש, הוא עבר את המרחק של כ- 45 מטרים (בו היה אמור רוזנר להבחין בו) בכ- 1.705 שניות. ואולם - רוזנר לא הבחין בו כלל ולא עשה דבר באותו פרק זמן קצר, כדי למנוע את התאונה.

[...] מדובר בסכנה שאינה סבירה, העשויה להביא לפגיעה ממשית וכמובן שגם למוות. אין שום תועלת חברתית בקיומה של הסכנה ואמצעי הזהירות הדרושים למניעתה פשוטים יחסית, שכן כל שנדרש מרוזנר הוא בדיקה יסודית של שדה הראייה בכל הנוגע לרכבים המגיעים ממול ועצירה בהתאם לתנאי הדרך (ראו: פרשת ועקנין). היה על רוזנר להיזהר בכביש ולהקפיד בנהיגתו, קל וחומר כאשר מדובר בשעת לילה, כאשר שדה הראייה

מוגבל והוא מגיע לצומת, בו עליו ליתן זכות קדימה בטרם יפנה שמאלה.

[...] לנוכח הממצאים לעיל, סבורה אני כי למרות המהירות בה נהג התובע, יכול היה רוזנר ואף חייב היה להבחין באופנוע בטרם נכנס לצומת. במקרה דנן הייתה חובה מצד רוזנר לצפות את הסכנה שבדרך, לצפות כי עלול להופיע רכב מהכיוון הנגדי, כפי שאכן קרה בפועל, והיה עליו לנקוט באמצעי הזהירות הנדרשים. רוזנר לא מלא חובתו הבסיסית כנהג רכב ולא שם ליבו לנעשה בכיוון נסיעתו כדי לברר אם נסיעתו לא תהווה מכשול או סיכון למשתמשים אחרים בדרך, ובפרט כשלרכב הנוסע מהנתיב הנגדי יש זכות קדימה (ע"א 3341/98 פרץ נ' בן עמי (לא פורסם, 7.8.00); ע"א 553/73 שלמה אליהו נ' חנחן, פ"מ כט(2) 341 (1975) (להלן: "חנחן")). די היה אם היה שומר על קשר עין גם עם הכביש מולו ואם היה בודק את הצומת כראוי טרם החל בפנייה שמאלה ובעת שפנה שמאלה.

הבקיעים שהתגלו בעדותו של רוזנר והראיות שהציגו הצדדים מביאים אותי אפוא למסקנה, כי רוזנר לא נהג כמצופה ממנו ועל כן לא שמע ולא הבחין באופנוע של התובע. בכך התרשל רוזנר.

על רקע ממצאי עובדה אלה, אני סבור כי בית המשפט קמא החמיר עם ע', בכך שהפך את רשלנותו התורמת לגורם העיקרי לתאונה. לאור האמור, מצאתי להעמיד את שיעור האשם התורם של ע' על 40%, וזאת בעיקר בהתחשב במהירות נסיעתו ובעובדה שהוא נהג באופנוע ללא פנס קדמי. לטעמי, תוצאה זו משקפת כראוי את חלוקת האחריות בין הצדדים. התוצאה הקשה אירעה בשל השתלבות של התנהגויות רשלניות מצד רוזנר – שחסם את נתיב הנסיעה הנגדי בחוסר זהירות, ומצד ע' – שרכב על אופנוע במהירות מופרזת ללא פנס. שני הצדדים התרשלו והפרו את חוקי התעבורה, ודי בכך שאחד מהם היה נוהג כשורה כדי למנוע את ההתנגשות.

גובה הנזק

19. תוצאות התאונה היו חמורות. כאמור, ע' נפגע קשה ונגרמו לו נזקים גופניים וקוגנטיביים קשים. גם לאחר תהליך שיקום מרשים, אין מחלוקת כי ע' איבד לצמיתות את כושר ההשתכרות ויזדקק לעזרה צמודה בביצוע פעולות יומיומיות. בית משפט קמא העריך את נזקיו של ע' כלהלן: 3.8 מיליון ₪ הפסדי השתכרות ופנסיה; 1.1 מיליון ₪ בגין כאב וסבל, אבדן הנאות חיים וקיצור תוחלת חיים; 6.5 מיליון ₪ עזרת הזולת לעבר ולעתיד; מיליון ₪ עבור נסיעות וניידות; מיליון ₪ עבור הוצאות רפואיות; וסכומים

נוספים כפיצוי עבור שכ"ט אפוטרופוס, התאמת דיור, מיזוג, כביסה ומחשב. הסכום הכולל הועמד על כ-14 מיליון ₪, ומתוכו נוכה אשם תורם בשיעור 65% (כ-9 מיליון ₪) ותגמולי מל"ל (כ-4.7 מיליון ₪). לאחר הניכויים חויבו רוזנר והמבטחת לשלם לע' כ-1.2 מיליון ₪ (בגובה 25% מתגמולי המל"ל), ולהוריו כמיטיבי נזק – 241,000 ₪, בתוספת 20% שכ"ט עו"ד והוצאות משפט.

20. בבואנו לדון בשאלת גובה הפיצוי, נקודת המוצא היא כי "ככלל, אין ערכאת הערעור נוהגת להתערב בהיעדר טעם מספיק בממצאיה ובפרטי חישוביה של הערכאה המבררת, מקום בו סכום הפיצוי שנפסק הוא סביר בכללותו" (ע"א 8799/08 הסתדרות מדיצינית הדסה נ' פלוני, בפסקה 34 (21.3.2011)). בענייננו ניכר כי סכום הפיצוי הכולל - 14 מיליון ₪ הוא על הצד הגבוה (שמא תוך התחשבות של המותב שדן בשיעור הפיצויים ברשלנות התורמת הגבוהה של 65% שיוחסה לע' על ידי המותב הקודם). גם בלי להידרש לפרטי החישובים, במספר היבטים אין מנוס מהתערבותנו. אקדים ואומר בקצרה כי טענותיו של ע', בהקשר זה, אינן במקומן ודינן להידחות. בין היתר, נטען מטעמו כי יש לחשב את אבדן ההשתכרות לפי כפל השכר הממוצע – טענה שאין לה על מה לסמוך נוכח גילו הצעיר במועד התאונה טרם החל לכתוב את סיפור חייו; כי עזרת צד ג' בסך 18,000 ₪ בחודש – אינה מספקת; וכי ההוצאות הרפואיות הריאליות מגיעות לסכום של 7.5 מיליון ₪. בטענות אלה לא מצאתי ממש.

מנגד, יש ממש בחלק מטענותיהם של רוזנר והמבטחת, ואדרש בקצרה לטענות המרכזיות.

21. עזרת הזולת: ע' סובל ממגבלות פיזיות וקוגניטיביות חמורות. הוא איבד את מאור עיניו, מתנייד בכסא גלגלים (המיפלגיה משמאל ותפקוד לקוי של הגפיים מימין), זקוק לעזרה מלאה בלבוש וברחצה, ומסוגל לאכול בכוחות עצמו באופן חלקי בלבד. למעשה, ע' זקוק לטיפול ולהשגחה צמודה (עמ' 5 ו-24 לפסק הדין; חוות דעתו של המומחה המוסכם פרופ' גרוסוסר). בית משפט קמא התרשם כי מטפל זר עונה על הצורך הטיפולי, ונדרשת עזרה מסויימת נוספת מצד ההורים.

עבור התקופה שחלפה מהשחרור מבית החולים עד למתן פסק הדין (96 חודשים), נפסק סכום חודשי של 12,000 ₪ בגין העסקת מטפל זר ו-6,000 ₪ לטובת ההורים, סה"כ 18,000 ₪ לחודש, ובחישוב כולל - 1,152,000 ₪ עבור עובד זר ו - 576,000 ₪ עבור עזרת ההורים, סה"כ. ואולם, ההוצאות בפועל עבור המטפל הזר היו נמוכות יותר, ועמדו על כ-8,500 ₪ כפי שהובהר בגוף פסק הדין (פסקה 42); וכפי

שנראה להלן, הסכום של 18,000 ₪ לחודש חורג מהמקובל. לכן, ביחס לתקופה זו של 96 חודשים יש להעמיד את עלות המטפל על 8,500 ₪ במקום 12,000 ₪ בחודש, ובסך הכל הפחתה של כ-336,000 ש"ח (816,000 ₪ במקום 1,152,000 ₪).

גם לעתיד, גובה הפיצוי בגין עזרת הזולת הועמד על סכום של 18,000 ש"ח לחודש, ובכך מתבטאת חריגה מן ההנחיה העקרונית המוכרת מפסק דין אקסלרד (ע"א 3375/99 אקסלרד נ' צור-שמיר, חברה לביטוח בע"מ, פ"ד נד(4) 450, 460 (2000)). להשקפתי, סטייה מהלכת אקסלרד (לאחר שיערוך הסכום) צריכה להישמר למקרים חריגים, שהמקרה דנא אינו נמנה עליהם (השוו לע"א 3573/12 "כלל" חברה לביטוח בע"מ נ' פלוני (2.2.2014)). עוד אציין כי בית המשפט קמא הסתמך על ע"א 9040/03 היימן נ' "מגדל" חברה לביטוח בע"מ (2006), אך שם נדרש בנוסף לעובד הזר גם מטפל ישראלי למשך 10 שעות ביממה, ובכל זאת הודגש כי הפיצוי הוא על הצד הגבוה.

אף בהנחה שנדרשת עזרה נוספת, ובעתיד יידרש מטפל בתשלום תחת עזרת ההורים, וגם בהתחשב באבדן הראייה, אני סבור כי יש להעמיד את גובה הסכום החודשי עבור עזרת צד ג' (לעתיד) במעוגל על 16,000 ₪ נכון ליום מתן פסק דינו של בית המשפט המחוזי (השוו לסכומים שנפסקו במקרים קשים אחרים: ע"א 4767/13 המאגר הישראלי לביטוחי רכב נ' שובבו, בפסקה 14 (25.11.2016); ע"א 3222/10 ביטוח ישיר חברה לביטוח בע"מ נ' פלוני (28.6.2012)). המשמעות היא הפחתה של 590,000 ₪ (במעוגל) מתוך סכום הפיצוי בגין עזרת צד ג' לעתיד (4.710 מיליון ₪ במקום 5.3 מיליון ₪ לפי מקדם היוון 294.8 כפי שנעשה על ידי בית המשפט המחוזי עבור תוחלת חיים עד גיל 73).

22. הוצאות רפואיות: בית המשפט ערך חישוב מפורט של ההוצאות הרפואיות להן יזדקק ע' בהמשך חייו, והגיע לסכום כולל של 985,000 ₪ (עמ' 38-52 לפסק הדין). בערעור נטען כי מרבית ההוצאות שנמנו כלולות בתוספת השנייה לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994, מה גם שהתובעים לא הוכיחו הוצאות בפועל למרות שחלפו תשע שנים מיום התאונה. בית משפט קמא אמנם נתן דעתו לאחריותן של קופות החולים מכוח החוק, ועדיין סבורני כי הפיצוי בראש נזק זה מצדיק התערבות, וראוי להעמידו על סכום כולל של 750,000 ₪, היינו הפחתה של 235,000 ₪.

23. יתר טענותיהם של רוזנר והמבטחת אינן מגלות עילה להתערבות.

לעניין קיצור תוחלת חיים בגין מחלת הקרוהן, פרופ' גדות הבהיר שסוגיה זו חורגת מתחום מומחיותו (עמ' 7 לחוות דעתו; פסקה 21 לפסק הדין), ובנסיבות אלה אין עילה להתערב בהחלטתו של בית משפט קמא שלא לאמץ את חוות הדעת בנקודה זו.

24. אשר לפיצוי בגין נזק לא ממוני, ההלכה היא כי תקרת הפיצוי הקבועה בחוק הפל"ד – לא חלה בתביעות מכוח פקודת הנזיקין (ע"א 2591/09 אלנסארה נ' שליטל, פסקה 13 (22.2.2011)). אף הוטעם כי "המקל' שחובטים בו [בתובע – י"ע], בשל שהפר את חובת הביטוח, כבד דיו, עד שאין לחבוט בו ב'מקל נוסף'", והמקרה שבפנינו מוכיח (ראו גם ע"א 8552/09 עזבון המנוח עמאר אחמד ז"ל נ' המאגר הישראלי לביטוח רכב "הפול", בפסקה 4 (11.9.2011)).

25. בסיס השכר של ע' הוערך לפי השכר הממוצע במשק מהגיעו גיל 21, ואיני סבור כי מחלת הקרוהן, או עבודתו במחסן בגיל 19, מצדיקים קביעת בסיס שכר שונה. עם זאת, המערערים צודקים כי בסיס השכר צריך להיות מחושב לפי הנתון הממוצע הכולל את שכרם של עובדים זרים (ע"א 267/12 דוידנקו נ' הפול - המאגר הישראלי לביטוח רכב בע"מ (2.7.2012)). מדובר בפער המסתכם בכ-60,000 ₪ ואתן לכך את דעתי בחישוב הכולל.

26. כפיצוי עבור הוצאות ניידות נפסק סכום של מיליון ₪ לעבר ולעתיד, כולל הוצאות החלפת רכב במהלך השנים. זאת, בהתחשב בגילו הצעיר של ע' בעת התאונה ובכך שיידרש לשימוש ברכב הואן משך שנים רבות וכן בהתחשב בכך שיידרש לנסיעות מרוחקות לצרכי שיקומו נוכח מקום מגוריו. אכן, סכום זה הוא על הצד הגבוה, שמא על גבול התערבות ערכאת הערעור, אך איני רואה להתערב בראש נזק זה לאור טעמיו של בית המשפט קמא ואציין כי סכום קצבאות הניידות שיש לנכותו עומד על 1,079,000 ₪.

27. דיוור: לצורך מגוריו של הניזוק הוקמה יחידת דיור המתאימה לצרכיו. עלויות הבנייה מומנו באמצעות תרומות כספיות ובעלי מקצוע שעבדו בהתנדבות, ומכאן הטענה כי ע' לא זכאי לפיצוי בגין עלויות שלא נשא בהן בפועל. בית משפט קמא הזכיר, בהקשר זה, כי מדובר בסוגיה שהיא "אחת השאלות הסבוכות בדיני הנזיקין" (ע"א 370/79 פרפלוז'יק נ' מוטס, פ"ד לד(3) 551, 553 (1980) (להלן: עניין פרפלוז'יק)). בעניינינו הסוגיה אינה מתעוררת במלוא עוצמתה, שכן בית המשפט פסק פיצוי חלקי, בסך 250,000 ₪, תוך התחשבות גם בעלויות שיפוץ עתידיות, וע' לא עירער על כך. מכל מקום, את טענתם של רוזנר והמבטחת יש לדחות.

בעניין פרפלוצ'יק הבהיר השופט (כתוארו אז) ברק כי "בכל הנוגע לטובות הנאה שניזוק קיבל מצד שלישי, הפועל ללא כל חובה חוקית, אלא מתוך מניע מוסרי, מקובל על הכל כי טובת הנאה זו אינה מפחיתה את סכום הפיצויים לו זכאי הניזוק מאת המזיק לולא ההטבה [...] טעמה העיקרי של הלכה זו הוא כי המיטיב ביקש להיטיב עם הניזוק ולא עם המזיק" (ראו גם: ע"א 2278/16 פלונית נ' מדינת ישראל, בפסקה 12 (12.3.2018); רע"א 6971/16 "בית המאירי" נ' נחל נובע מקור חכמה (16.1.2017); רע"א 7361/14 פלונית נ' פלוני (6.1.2015); רע"א 3388/14 קרמיטל אי.אל. בע"מ נ' וילאר נכסים (1985) בע"מ (14.08.2014); ע"א 7547/99 מכבי שירות בריאות נ' דובק בע"מ, פ"ד סה (1) 144, 188-193 (2011); ע"א 702/87 מדינת ישראל נ' כהן, פ"ד מח (2) 705, 742 (1994)).

השופט ברק דחה בעניין פרפלוצ'יק את החשש שהניזוק יזכה לפיצוי עודף, מתוך הנחה שהניזוק יחזיר את ההטבה למיטיב. כשלעצמי, אני נוטה לדעה כי גם במקרה שבו הניזוק לא מתכוון לשפות את המיטיב והמיטיב לא מתכוון לדרוש זאת, אין לנכות מתוך הפיצוי לניזוק הטבה שניתנה לו כתרומה או מתנה, ובלבד שהמזיק לא יידרש לשלם כפל פיצוי (ראו: גד טדסקי "הטבת נזקי גוף ע"י הלא אחראי לנזיקין" הפרקליט כא 237, 246-248 (תשכ"ה); אהרן ברק "הערכת הפיצויים בנזקי גוף: דין הנזיקין המצוי והרצוי" עיוני משפט ט 243, 268 (תשמ"ג-תשמ"ד); אריאל פורת "כאשר דברים טובים ורעים באים יחדיו: ניכוי טובות-הנאה מן הפיצויים" משפט ועסקים כ 41 (2017), ראו בפרט דוגמה 6 שם; והשוו גם לע"א 3045/07 מנורה חברה לביטוח בע"מ נ' מאיר, בפסקה 13 (7.9.2010)). על כל פנים, הערעור שלפנינו אינו מגלה עילה להפחתת הפיצוי שנפסק ברכיב זה, וזאת אף מבלי שאדרש לטענה כי הוריו של ע' מתכוונים להחזיר את התרומות.

28. לבסוף, אין התערבות בגובה הפיצוי לטובת ההורים כמיטיבי נזקו של ע', אך נדרש חישוב מחודש לאור השינוי בשיעור האשם התורם, ובהתאם לכך הפיצוי לטובתם יעמוד על 412,800 ₪ (688,000 ₪ X 60%). נוכח טענתם של ההורים יובהר כי אשם תורם מנוכה גם מסכום זה משום שכידוע "המיטיב אינו רוכש זכות טובה יותר מכפי שעמדה לניזוק" (רע"א 2368/08 אבנ"ר איגוד לביטוח נפגעי רכב בע"מ נ' מדינת ישראל, בפסקה 22 (10.7.2011)).

29. לסיכום – סה"כ יש להפחית מהסכום שנפסק לזכות ע' את הסך של 1,221,000 ₪, ובמעוגל – 1,220,000 ₪ (פסקאות 21, 22 ו-25 לעיל).

סיכום

30. במסגרת הדין האזרחי-הנזיקי, הוכחה אחריותו של רוזנר להתרחשות התאונה, ובהיבט זה נדחה הערעור מטעמו. מנגד, יש לקבל את הערעור לעניין שיעור האשם התורם של ע', ולהעמידו על 40%, חלף קביעתו של בית משפט קמא שייחס לו 65% אשם תורם. בבחינת גובה הנזק, מצאתי לקבל את ערעורם של רוזנר והמבטחת באופן חלקי, להפחית את הפיצוי בגין מספר רכיבים, ובסך הכל הפחתה של 1,220,000 ₪.

לפיכך, הנזק שנגרם ל-ע' מהתאונה נאמד בסכום כולל של 12,880,000 ₪ (במעוגל) חלף הסך של 14,102,000 ₪ שנפסק על ידי בית המשפט קמא, ובניכוי אשם תורם של 40% - 7,728,000 ובניכוי גמלאות מל"ל בסך 4,680,000 ₪, סכום הפיצוי לטובת ע' יעמוד על סך של 3,048,000 ₪. בנוסף, ההורים זכאים לפיצוי בסך 412,800 ₪ (= 688,000 X 60%) סכומים אלה יוצמדו מיום פסק דינו של בית המשפט קמא ולהם יתווספו 20% שכ"ט והוצאות משפט כפי שנקבע בפסק דינו של בית משפט קמא.

בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ש ו פ ט

השופטת ע' ברון:

אני מסכימה.

ש ו פ ט

השופטת י' וילנר:

אני מסכימה.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' עמית.

ניתן היום, ז' באב התשע"ט (8.8.2019).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט

